

CLASS : 12th (Sr. Secondary)

Code No. 205

Series : SS/Annual-2023

रोल नं०

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

SET : A

संस्कृत

SANSKRIT

ACADEMIC/OPEN

(Only for Fresh/Re-appear/Improvement/Additional Candidates)

समय : 3 घंटे]

[पूर्णांक : 80

- कृपया जाँच कर लें कि इस प्रश्न-पत्र में मुद्रित पृष्ठ 8 तथा प्रश्न 15 हैं।
- प्रश्न-पत्र में दाहिने हाथ की ओर दिये गये कोड नम्बर तथा सेट को छात्र उत्तर-पुस्तिका के मुख्य-पृष्ठ पर लिखें।
- कृपया प्रश्न का उत्तर लिखना शुरू करने से पहले, प्रश्न का क्रमांक अवश्य लिखें।
- उत्तर-पुस्तिका के बीच में खाली पन्ना/पन्ने न छोड़ें।
- उत्तर-पुस्तिका के अतिरिक्त कोई अन्य शीट नहीं मिलेगी। अतः आवश्यकतानुसार ही लिखें और लिखा उत्तर न काटें।
- परीक्षार्थी अपना रोल नं० प्रश्न-पत्र पर अवश्य लिखें। रोल नं० के अतिरिक्त प्रश्न-पत्र पर अन्य कुछ भी न लिखें और वैकल्पिक प्रश्नों के उत्तरों पर किसी प्रकार का निशान न लगाएँ।
- कृपया प्रश्नों के उत्तर देने से पूर्व यह सुनिश्चित कर लें कि प्रश्न-पत्र पूर्ण व सही है, परीक्षा के उपरान्त इस सम्बन्ध में कोई भी दावा स्वीकार नहीं किया जायेगा।

सामान्य निर्देश :

- (i) प्रत्येकं खण्डम् अधिकृत्य उत्तराणि एकस्मिन् स्थाने क्रमेण लेखनीयानि।
- (ii) प्रश्नसंख्या प्रश्नपत्रानुसारम् अवश्यमेव लेखनीया।
- (iii) श्रेष्ठाङ्गान् प्राप्तये सुवाच्यलेखोऽपेक्ष्यते।

205/(Set : A)

P. T. O.

खण्ड: - 'क'

(अपठित-अवबोधनम्)

1. अधोलिखितं गद्यांशं पठित्वा निम्नांकितप्रश्नानाम् उत्तराणि संस्कृतपूर्णवाक्येन लिखत -

कस्मिंश्चित् ग्रामे जयसुन्दरः नाम युवकः स्वपत्न्या सह वसति स्म। सः प्रतिदिनम् आखेटे रतः। सः वने विचरतः बहून् पशून् हतवान्। तस्य अनेन पशुहिंसाजन्येन कार्येण पत्नी नितरां खिन्ना अभवत्। सा धर्मपरायणा सुशीला च नारी आसीत्। तस्यै पतिकार्यं सर्वथा नारोचत। सा वारं वारं पशुहिंसाकार्यं त्यक्तुं तं बोधयति स्म-यत् एतत्कार्यं त्यक्त्वा पशवः रक्ष्यन्ताम् इति।

प्रश्ना :-

5 × 2 = 10

- (क) जयसुन्दरः कया सह वसति स्म ?
- (ख) जयसुन्दरः कस्मिन् कार्ये रतः ?
- (ग) जयसुन्दरस्य पत्नी किमर्थं खिन्ना अभवत् ?
- (घ) जयसुन्दरस्य पत्नी स्वपतिं बोधयितुं किमवदत् ?

(ङ) 'तस्यै' इति पदे का विभक्तिः अस्ति, किमर्थं च।

खण्ड: - 'ख'

(रचनात्मक-कार्यम्)

2. एकं लघुनिबन्धं संस्कृतभाषया रचयत -

6

- (क) मम प्रियः कविः,
- (ख) अनुशासनम्,
- (ग) स्वामी विवेकानन्दः।

(3)

205/(Set : A)

खण्ड: - 'ग'

(संस्कृत-साहित्य-परिचयः)

3. महाकविकालिदासस्य *अथवा* श्रीभट्ट मथुरानाथशास्त्रिणः संक्षिप्तपरिचयं हिन्दीभाषया लिखत। 4

4. ईशावास्योपनिषद् *अथवा* पाषाणीकन्याग्रन्थस्य संक्षिप्तपरिचयं हिन्दीभाषया लिखत। 4

खण्ड: - 'घ'

(छन्दोऽलङ्कार-परिचयः)

5. प्रदत्तछन्दस्सु *द्वयोः* संस्कृतभाषया लक्षणम् उदाहरणं च लिखत - $2 \times 4 = 8$

(i) अनुष्टुप्,

(ii) वंशस्थम्,

(iii) उपजातिः,

(iv) मन्दाक्रान्ता।

6. प्रदत्त-अलंकारेषु *द्वयोः* संस्कृतभाषया लक्षणम् उदाहरणं च लिखत - $2 \times 4 = 8$

(i) उपमा,

(ii) अर्थान्तरन्यासः,

(iii) अनुप्रासः

(iv) उत्प्रेक्षा।

205/(Set : A)

P. T. O.

खण्ड: - 'ङ'**(अनुप्रयुक्त-व्याकरणम्)**

7. (क) कर्म **अथवा** अधिकरणकारकस्य परिभाषां सोदाहरणं हिन्दीभाषया लिखत। 2
- (ख) स्वरसन्धेः **अथवा** अयादिसन्धेः परिभाषां सोदाहरणं हिन्दीभाषया लिखत। 2
- (ग) अव्ययीभाव **अथवा** द्विगुसमासस्य परिभाषां सोदाहरणं हिन्दीभाषया लिखत। 2

खण्ड: - 'च'**(पठित-अवबोधनम्)**

8. अधोलिखितगद्यांशस्य सप्रसंगं सरलार्थं लिखत - 4
- (क) ततो राजावदत्, 'भो ब्राह्मण ! भवान् यज्ञदक्षिणाकालं व्यतिक्रम्य आगतः। मया सर्वोऽपि ब्राह्मणसमूहो दक्षिणया तोषितः। तर्हि त्वमेतेषां रत्नानां मध्ये यत्तुभ्यं रोचते तद्गृहाणेति।

अथवा

- (ख) स्वकार्यं त्यक्त्वा अपरस्य सहकारस्तस्य परमधर्मः। स प्रतिमासं प्रथमदिवसे स्ववेतनस्य अर्धाधिकं भागं केरलं प्रेषयति स्म। तेनानुमीयते तस्य राज्येन सह अस्ति कश्चित् सम्पर्कः।

9. प्रदत्तश्लोकस्य सप्रसंगं सरलार्थं लिखत - 4

- (क) असुर्या नाम ते लोका अन्धेन तमसाऽऽवृताः।
ताँस्ते प्रेत्याभिगच्छन्ति ये के चात्महनो जनाः॥

अथवा

- (ख) सहसा विदधीत न क्रियामविवेकः परमापदां पदम्।
वृणते हि विमृश्यकारिणं गुणलुब्धाः स्वयमेव सम्पदः॥

10. प्रदत्तसूक्तिषु **द्वयोः** भावार्थं हिन्दीभाषया लिखत -

2 × 2 = 4

- (क) अपरिणामोपशमो दारुणो लक्ष्मीमदः।
- (ख) सुलभसौख्यमिदानीं बालत्वं भवति।
- (ग) न हि कश्चित्क्षणमपि जातु तिष्ठत्यकर्मकृत्।
- (घ) कोटीश्चतस्रो दश चाहर।

11. प्रदत्तगद्यांशं पठित्वा अधः प्रदत्तप्रश्नानामुत्तराणि संस्कृतभाषया लिखत -

2 × 1 = 2

मयानुभूतमस्ति यदयं कुटिलः 'किन्तुः' नानादेशेषु नानारूपाणि सन्धार्य गुप्तं विचरति। यथैव लोकानां कार्यसिद्धेरवसरः समुपतिष्ठते तथैवायं प्रकटीभूय लोकानां कार्याणि यथावस्थितमवरुणाद्धि।

प्रश्नौ :-

- (क) कः लोकानां कार्याणि अवरुणाद्धि ?

- (ख) 'यथैव' इत्यस्मिन् पदे कः सन्धिः ?

12. प्रदत्तश्लोकं पठित्वा अधः प्रदत्तप्रश्नानामुत्तराणि संस्कृतभाषया लिखत -

2 × 1 = 2

कर्मणैव हि संसिद्धिमास्थिता जनकादयः।

लोकसंग्रहमेवापि संपश्यन्कर्तुमर्हसि॥

प्रश्नौ :-

- (क) जनकादयः केनैव संसिद्धिमास्थिताः ?

- (ख) 'संपश्यन्' इत्यस्मिन् पदे कः धातुः ?

(6)

205/(Set : A)

2 × 1 = 2

13. रेखांकितपदम् आधृत्य प्रश्ननिर्माणं कुरुत -

- (क) दिदेश कौत्साय समस्तमेव।
(ख) तावदकस्मादुत्थितो महान् झञ्झावातः।

खण्डः - 'छ'

(लघूत्तरात्मकप्रश्नाः)

14. मञ्जूषागतं पदम् आधृत्य वाक्यं पूरयत -

4 × 1 = 4

(i) रामः सह वनमगच्छत्।	(सीताम्/सीतया)
(ii) नमः।	(गुरुम्/गुरुभ्यः)
(iii) सः खञ्जः।	(पादेन/पादात्)
(iv) परितः वृक्षाः सन्ति।	(विद्यालयम्/विद्यालयस्य)

खण्डः - 'ज'

(बहुविकल्पीयप्रश्नाः)

15. प्रदत्तविकल्पेषु शुद्धम् उत्तरं चीयताम् -

12 × 1 = 12

(क) 'हिंसावृत्तिः' इत्यत्र विग्रहः अस्ति -

(i) हिंसाः वृत्तिः	(ii) हिंसायाः वृत्तिः
(iii) हिंसां वृत्तिः	(iv) हिंसात् वृत्तिः

(ख) 'शान्तिश्च सुखं च' इत्यत्र समस्तपदं भवति -

(i) शान्तिसुखम्	(ii) शान्तिसुखे
(iii) शान्तिसुखानि	(iv) शान्तिसुखः

205/(Set : A)

(ग) 'महान्धकारः' इत्यत्र समासः अस्ति -

(i) कर्मधारयः	(ii) द्वन्द्वः
(iii) द्विगुः	(iv) बहुव्रीहिः

(घ) 'अनार्या' इत्यस्य विग्रहः अस्ति -

(i) न आर्यः	(ii) अनार्या या
(iii) न आर्या	(iv) अनार्यः या

(ङ) 'स्वल्पम्' इत्यस्य सन्धिच्छेदः अस्ति -

(i) स्व + अल्पम्	(ii) सु + अल्पम्
(iii) स् + वल्पम्	(iv) सू + अल्पम्

(च) 'कः + अपि' इत्यस्य सन्धिपदं भवति -

(i) कोऽपि	(ii) कोपि
(iii) किमपि	(iv) कपि

(छ) 'तत् + धावतः' इत्यस्य सन्धिपदं भवति -

(i) तत्धावतः	(ii) तद्धावतः
(iii) तद्धावतः	(iv) तद्वावतः

(ज) 'हिंसावृत्तिस्तु' इत्यस्य सन्धिच्छेदः किम् ?

(i) हिंसावृत्तिम् + तु	(ii) हिंसावृत्तिः + तु
(iii) हिंसावृत्तिं + तु	(iv) हिंसावृत्तिः + अस्तु

(झ) 'वि + कृ + ल्यप्' संयोगेन रूपम् -

(i) विकित्य	(ii) विकृत्वा
(iii) विकृत्य	(iv) विकृत्य

(ञ) 'कुर्वाणः' इत्यस्य प्रकृतिप्रत्ययौ स्तः -

(i) कूर् + आणः	(ii) कूर् + वाणः
(iii) कृ + आणः	(iv) कृ + शानच्

(ट) 'सिद्धम्' इत्यत्र प्रकृतिप्रत्ययौ स्तः -

(i) सिद् + क्त	(ii) सिध् + क्तवतु
(iii) सिध् + क्तिन्	(iv) सिध् + क्त

(ठ) 'उप + दिश् + तव्यत्' इत्यस्य सिद्धपदम् अस्ति -

(i) उपदेष्टव्यम्	(ii) उपदेशनीयम्
(iii) उपदिष्टव्यम्	(iv) उपदिष्टम्

CLASS : 12th (Sr. Secondary)

Code No. 205

Series : SS/Annual-2023

रोल नं०

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

SET : B

संस्कृत

SANSKRIT

ACADEMIC/OPEN

(Only for Fresh/Re-appear/Improvement/Additional Candidates)

समय : 3 घंटे]

[पूर्णांक : 80

- कृपया जाँच कर लें कि इस प्रश्न-पत्र में मुद्रित पृष्ठ 8 तथा प्रश्न 15 हैं।
- प्रश्न-पत्र में दाहिने हाथ की ओर दिये गये कोड नम्बर तथा सेट को छात्र उत्तर-पुस्तिका के मुख्य-पृष्ठ पर लिखें।
- कृपया प्रश्न का उत्तर लिखना शुरू करने से पहले, प्रश्न का क्रमांक अवश्य लिखें।
- उत्तर-पुस्तिका के बीच में खाली पन्ना/पन्ने न छोड़ें।
- उत्तर-पुस्तिका के अतिरिक्त कोई अन्य शीट नहीं मिलेगी। अतः आवश्यकतानुसार ही लिखें और लिखा उत्तर न काटें।
- परीक्षार्थी अपना रोल नं० प्रश्न-पत्र पर अवश्य लिखें। रोल नं० के अतिरिक्त प्रश्न-पत्र पर अन्य कुछ भी न लिखें और वैकल्पिक प्रश्नों के उत्तरों पर किसी प्रकार का निशान न लगाएँ।
- कृपया प्रश्नों के उत्तर देने से पूर्व यह सुनिश्चित कर लें कि प्रश्न-पत्र पूर्ण व सही है, परीक्षा के उपरान्त इस सम्बन्ध में कोई भी दावा स्वीकार नहीं किया जायेगा।

सामान्य निर्देश :

- (i) प्रत्येकं खण्डम् अधिकृत्य उत्तराणि एकस्मिन् स्थाने क्रमेण लेखनीयानि।
- (ii) प्रश्नसंख्या प्रश्नपत्रानुसारम् अवश्यमेव लेखनीया।
- (iii) श्रेष्ठाङ्कान् प्राप्तये सुवाच्यलेखोऽपेक्ष्यते।

205/(Set : B)

P. T. O.

खण्डः – 'क'

(अपठित-अवबोधनम्)

1. अधोलिखितं गद्यांशं पठित्वा निम्नांकितप्रश्नानाम् उत्तराणि संस्कृतपूर्णवाक्येन लिखत -

पुरा ययातिः राजा आसीत्। तस्य सुखसाधनानि पूर्णतः उपलब्धानि आसन्। स नानाविधान् भोगान् उपभुज्य आत्मानं सन्तुष्टं विधातुमिच्छति स्म। तस्य प्रयत्नः प्रशंसनीयः आसीत्, परन्तु सः इन्द्रियाणां तृप्तिं विधातुम् असमर्थो जातः। अन्ते राजा भर्तृहरिवचनम् अनुभूतवान् यत् - भोगान् भुञ्जानः न कोऽपि सुखी भवेत्। भोगैः शान्तिर्न प्राप्यते, अपितु त्यागात् हि सर्वसुखमनुभूयते।

प्रश्ना :-

5 × 2 = 10

- (क) ययातिः कः आसीत् ?
- (ख) कैः शान्तिर्न प्राप्यते ?
- (ग) त्यागात् किमनुभूयते ?
- (घ) किं राजा इन्द्रियाणां तृप्तिं विधातुं समर्थो जातः ?

(ङ) 'विधातुम्' इत्यस्मिन् पदे कः प्रत्ययः ?

खण्डः – 'ख'

(रचनात्मक-कार्यम्)

2. एकं लघुनिबन्धं संस्कृतभाषया रचयत -

6

- (क) मम विद्यालयः,
- (ख) स्वच्छतायाः महत्त्वम्
- (ग) प्रातः भ्रमणम्

(3)

205/(Set : B)

खण्ड: - 'ग'

(संस्कृत-साहित्य-परिचयः)

3. अम्बिकादत्त व्यासस्य **अथवा** भवभूते: संक्षिप्तपरिचयं हिन्दीभाषया लिखत। 4
4. सिंहासन द्वात्रिंशिकाया: **अथवा** प्रबन्धमञ्जरीकाव्यस्य संक्षिप्तपरिचयं हिन्दीभाषया लिखत। 4

खण्ड: - 'घ'

(छन्दोऽलङ्कार-परिचयः)

5. प्रदत्तछन्दस्सु **द्वयोः** संस्कृतभाषया लक्षणम् उदाहरणं च लिखत - $2 \times 4 = 8$

(i) वसन्ततिलका

(ii) इन्द्रवज्रा

(iii) शिखरिणी

(iv) वंशस्थम्

6. प्रदत्त-अलंकारेषु **द्वयोः** संस्कृतभाषया लक्षणम् उदाहरणं च लिखत - $2 \times 4 = 8$

(i) रूपकम्

(ii) अतिशयोक्तिः

(iii) श्लेषः

(iv) उत्प्रेक्षा

205/(Set : B)

P. T. O.

खण्ड: - 'ङ'

(अनुप्रयुक्त-व्याकरणम्)

7. (क) कर्तृकारकस्य **अथवा** अपादानकारकस्य परिभाषां सोदाहरणं हिन्दीभाषया लिखत। 2
- (ख) दीर्घसन्धेः **अथवा** यण्सन्धेः परिभाषां सोदाहरणं हिन्दीभाषया लिखत। 2
- (ग) तत्पुरुषसमासस्य **अथवा** द्वन्द्वसमासस्य परिभाषां सोदाहरणं हिन्दीभाषया लिखत। 2

खण्ड: - 'च'

(पठित-अवबोधनम्)

8. अधोलिखितगद्यांशस्य सप्रसंगं सरलार्थं लिखत - 4
- (क) अहो असारोऽयं संसारः, कदा कस्य किं भविष्यतीति न ज्ञायते। यच्चोपार्जितानां वित्तं तदपि दानभोगैर्विना सफलं न भवति।

अथवा

(ख) ते सप्तगगनाश्रिताः सप्त ग्रहाः स्वर्गं परितो मेखलावत् परिभ्रमन्तीति वदन्ति, न स्वर्गस्योपरि।

9. प्रदत्तश्लोकस्य सप्रसंगं सरलार्थं लिखत - 4

(क) नियतं कुरु कर्म त्वं कर्म ज्यायो ह्यकर्मणः।

शरीरयात्रापि च ते न प्रसिद्ध्येदकर्मणः॥

अथवा

(ख) केयूराणि न भूषयन्ति पुरुषं हारा न चन्द्रोज्ज्वलाः

न स्नानं न विलेपनं न कुसुमं नालंकृता मूर्धजाः।

वाण्येका समलङ्करोति पुरुषं या संस्कृता धार्यते

क्षीयन्ते खलु भूषणानि सततं वाग्भूषणं भूषणम्।

10. प्रदत्तसूक्तिषु द्वयोः भावार्थं हिन्दीभाषया लिखत -

2 × 2 = 4

- (क) दिदेश कौत्साय समस्तमेव।
- (ख) दातव्यं भोक्तव्यं धनविषये सञ्चयो न कर्त्तव्यः।
- (ग) विद्ययाऽमृतमश्नुते।
- (घ) अपगतमले हि मनसि विशन्ति सुखेनोपदेशगुणाः।

11. प्रदत्तगद्यांशं पठित्वा अधः प्रदत्तप्रश्नानामुत्तराणि संस्कृतभाषया लिखत -

2 × 1 = 2

मानवा नाम सर्वासु सृष्टिधारासु निकृष्टतमा सृष्टिः, जीवसृष्टिप्रवाहेषु मानवा इव पर-प्रतारकाः स्वार्थसाधनपरा मायाविनः कपटव्यवहारकुशलाः हिंसानिरताः जीवाः न विद्यन्ते।

प्रश्नौ :-

- (क) का नाम सर्वासु सृष्टिधारासु निकृष्टतमा सृष्टिः ?

- (ख) 'सर्वासु' अत्र का विभक्तिः किं वचनञ्च ?

12. प्रदत्तश्लोकं पठित्वा अधः प्रदत्तप्रश्नानामुत्तराणि संस्कृतभाषया लिखत -

2 × 1 = 2

तमध्वरे विश्वजिति क्षितीशं

निःशेषविश्राणितकोषजातम्।

उपात्तविद्यो गुरुदक्षिणार्थी

कौत्सः प्रपेदे वरतन्तुशिष्यः।

प्रश्नौ :-

- (क) विश्वजिति अध्वरे कः प्रपेदे ?
- (ख) 'वरतन्तुशिष्यः' अत्र कः समासः ?

(6)

205/(Set : B)

2 × 1 = 2

13. रेखांकितपदम् आधृत्य प्रश्ननिर्माणं कुरुत -

- (क) मन्त्रिणां मध्येऽपि तस्य सुख्यातिः वर्तते।
(ख) जलमध्ये पुष्पाञ्जलिं दत्त्वा क्षणं स्थितः।

खण्डः - 'छ'

(लघूत्तरात्मकप्रश्नाः)

14. मञ्जूषागतं पदम् आधृत्य वाक्यं पूरयत -

4 × 1 = 4

- (i) परितः वृक्षाः सन्ति। (ग्रामं/ग्रामात्)
(ii) सा सह गच्छति। (मम/मया)
(iii) काणः। (नेत्राभ्याम्/नेत्रेण)
(iv) नमः। (शिवं/शिवाय)

खण्डः - 'ज'

(बहुविकल्पीयप्रश्नाः)

15. प्रदत्तविकल्पेषु शुद्धम् उत्तरं चीयताम् -

12 × 1 = 12

(क) 'स्वोदरपूर्तिम्' इत्यस्य विच्छेदः अस्ति -

- (i) सु + उदरपूर्तिम् (ii) सु + ओदरपूर्तिम्
(iii) स्व + उदरपूर्तिम् (iv) स्वो + दरपूर्तिम्

(ख) 'तत्र + एव + अस्य' इत्यस्य सन्धिपदम् भवति -

- (i) तत्रैवऽस्य (ii) तत्रैवास्य
(iii) तत्रैवस्य (iv) तत्रावास्य

205/(Set : B)

(ग) 'आहुः + अविद्यया' इत्यस्य सन्धिपदं किम् ?

(i) आहुरविद्यया	(ii) आहुसविद्यया
(iii) आहुषविद्यया	(iv) आहुर्विद्यया

(घ) 'तांस्ते' इत्यस्य सन्धिच्छेदः किम् ?

(i) तान् + ते	(ii) तान् + आस्ते
(iii) तम् + ते	(iv) ताः + ते

(ङ) 'मेघमाला' इत्यस्य विग्रहः अस्ति -

(i) मेघेषु माला	(ii) मेघ इव माला
(iii) मेघानां माला	(iv) मेघाः माला

(च) 'महान् चासौ अन्धकारः' अत्र समस्तपदम् भवति -

(i) महदन्धकारः	(ii) महन्धकारः
(iii) महानान्धकारः	(iv) महान्धकारः

(छ) 'उपात्तविद्यः' इत्यत्र समासः वर्तते -

(i) बहुव्रीहिः	(ii) द्विगुः
(iii) कर्मधारयः	(iv) तत्पुरुषः

(ज) 'मुखम् एव पुण्डरीकम्' इत्यस्य समस्तपदम् भवति -

(i) मुखपुण्डरीकः	(ii) पुण्डरीकमुखः
(iii) मुखपुण्डरीकम्	(iv) मुखपुण्डरीका

(झ) 'वि + धा + ल्यप्' योगेन सिद्धपदम् भवति -

(i) विधाय	(ii) विधाल्य
(iii) विधाता	(iv) विधत्य

(ञ) 'उत्थितः' अत्र प्रकृतिप्रत्ययाः सन्ति -

(i) उत् + थित् + क्त	(ii) उत् + स्थित् + क्त
(iii) उत् + स्था + क्त	(iv) उत् + तिष्ठ् + क्त

(ट) 'पटु + तल्' इत्यस्य योगेन रूपं भवति -

(i) पटुता	(ii) पटुतः
(iii) पटुतम्	(iv) पटुतरः

(ठ) 'उपत्यकातः' इत्यस्य प्रकृतिप्रत्ययौ स्तः -

(i) उपत्य + कातः	(ii) उपत्यका + तः
(iii) उपत्यका + तसिल्	(iv) उपत्यका + अतः

CLASS : 12th (Sr. Secondary)

Code No. 205

Series : SS/Annual-2023

रोल नं०

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

SET : C

संस्कृत

SANSKRIT

ACADEMIC/OPEN

(Only for Fresh/Re-appear/Improvement/Additional Candidates)

समय : 3 घंटे]

[पूर्णांक : 80

- कृपया जाँच कर लें कि इस प्रश्न-पत्र में मुद्रित पृष्ठ 8 तथा प्रश्न 15 हैं।
- प्रश्न-पत्र में दाहिने हाथ की ओर दिये गये कोड नम्बर तथा सेट को छात्र उत्तर-पुस्तिका के मुख्य-पृष्ठ पर लिखें।
- कृपया प्रश्न का उत्तर लिखना शुरू करने से पहले, प्रश्न का क्रमांक अवश्य लिखें।
- उत्तर-पुस्तिका के बीच में खाली पन्ना/पन्ने न छोड़ें।
- उत्तर-पुस्तिका के अतिरिक्त कोई अन्य शीट नहीं मिलेगी। अतः आवश्यकतानुसार ही लिखें और लिखा उत्तर न काटें।
- परीक्षार्थी अपना रोल नं० प्रश्न-पत्र पर अवश्य लिखें। रोल नं० के अतिरिक्त प्रश्न-पत्र पर अन्य कुछ भी न लिखें और वैकल्पिक प्रश्नों के उत्तरों पर किसी प्रकार का निशान न लगाएँ।
- कृपया प्रश्नों के उत्तर देने से पूर्व यह सुनिश्चित कर लें कि प्रश्न-पत्र पूर्ण व सही है, परीक्षा के उपरान्त इस सम्बन्ध में कोई भी दावा स्वीकार नहीं किया जायेगा।

सामान्य निर्देश :

- (i) प्रत्येक खण्डम् अधिकृत्य उत्तराणि एकस्मिन् स्थाने क्रमेण लेखनीयानि।
- (ii) प्रश्नसंख्या प्रश्नपत्रानुसारम् अवश्यमेव लेखनीया।
- (iii) श्रेष्ठाङ्गान् प्राप्तये सुवाच्यलेखोऽपेक्ष्यते।

205/(Set : C)

P. T. O.

खण्डः – 'क'

(अपठित-अवबोधनम्)

1. अधोलिखितं गद्यांशं पठित्वा निम्नांकितप्रश्नानाम् उत्तराणि संस्कृतपूर्णवाक्येन लिखत -

एकदा महर्षिः गौतमः बाणविद्यायाः अभ्यासं कर्तुम् उद्यतोऽभवत्। तस्य पत्नी अहिल्या दूरं गतान् बाणान् सञ्चित्य, आनीय च तस्मै ददाति स्म। एकवारं सा विलम्बेन प्रत्यागतवती। तीव्रातपे तस्याः चरणे तप्ते जाते आस्ताम्। विश्रामार्थं सा वृक्षच्छायायाम् उपविष्टवती। महर्षिः सूर्यदेवस्योपरि क्रुद्धः जातः। सूर्यः ब्राह्मणवेषत्वेन समागत्य तस्मै छत्रं पादत्राणे च अददात्। एतत् उपकरणद्वयं तदारभ्य हि लोके प्रचलितं वर्तते।

प्रश्ना :-

5 × 2 = 10

- (क) महर्षिः गौतमः किं कर्तुम् उद्यतोऽभवत् ?
- (ख) महर्षेः पत्न्याः किं नाम आसीत् ?
- (ग) महर्षिः कस्योपरि रुष्टोऽभवत् ?
- (घ) किमर्थं अहिल्या वृक्षच्छायायाम् उपविष्टवती ?

(ङ) 'जातः' इत्यत्र कः धातुः कश्च प्रत्ययः ?

खण्डः – 'ख'

(रचनात्मक-कार्यम्)

2. एकं लघुनिबन्धं संस्कृतभाषया रचयत -

6

- (क) मम प्रियं पुस्तकम्
- (ख) समयस्य सदुपयोगः
- (ग) स्वामी विवेकानन्दः

(3)

205/(Set : C)

खण्ड: - 'ग'

(संस्कृत-साहित्य-परिचयः)

3. कविकालिदास्य *अथवा* पं० हृषीकेशभट्टाचार्यस्य संक्षिप्तपरिचयं हिन्दीभाषया लिखत। 4

4. समुद्रसंगमस्य *अथवा* उत्तररामचरितस्य संक्षिप्तपरिचयं हिन्दीभाषया लिखत। 4

खण्ड: - 'घ'

(छन्दोऽलङ्कार-परिचयः)

5. प्रदत्तछन्दस्सु *द्वयोः* संस्कृतभाषया लक्षणम् उदाहरणं च लिखत - $2 \times 4 = 8$

(i) उपजातिः

(ii) अनुष्टुप्

(iii) मन्दाक्रान्ता

(iv) शार्दूलविक्रीडितम्

6. प्रदत्त-अलंकारेषु *द्वयोः* संस्कृतभाषया लक्षणम् उदाहरणं च लिखत - $2 \times 4 = 8$

(i) उपमा

(ii) यमकम्

(iii) अनुप्रासः

(iv) व्याजस्तुतिः

205/(Set : C)

P. T. O.

खण्ड: - 'ड'

(अनुप्रयुक्त-व्याकरणम्)

7. (क) करणकारकस्य **अथवा** अधिकरणकारकस्य परिभाषां सोदाहरणं हिन्दीभाषया लिखत। 2
- (ख) गुणसन्धेः **अथवा** व्यञ्जनसन्धेः परिभाषां सोदाहरणं हिन्दीभाषया लिखत। 2
- (ग) तत्पुरुषस्य **अथवा** द्विगुसमासस्य परिभाषां सोदाहरणं हिन्दीभाषया लिखत। 2

खण्ड: - 'च'

(पठित-अवबोधनम्)

8. अधोलिखितगद्यांशस्य सप्रसंगं सरलार्थं लिखत - 4
- (क) अहो, न केवलं मांसलोज्ज्वलेन देहबन्धेन, कलहंसघोष-घर्घरानुनादिना स्वरेण च रामभद्रमनुसरति।
- अथवा**
- (ख) भवा दृशा एव भवन्ति भाजनान्युपदेशानाम्।

अपगतभले हि मनसि विशन्ति सुखेनोपदेशगुणाः।

9. प्रदत्तश्लोकस्य सप्रसंगं सरलार्थं लिखत - 4
- (क) पापान्निवारयति योजयते हिताय,
गुह्यं निगूहति गुणान् प्रकटीकरोति
आपद्गतं च न जहाति ददाति काले,
सन्मित्रलक्षणभिदं प्रवदन्ति सन्तः॥

अथवा

- (ख) ईशावास्यमिदं सर्वं यत्किञ्च जगत्यां जगत्।
तेन त्यक्तेन भुञ्जीथाः मा गृधः कस्यस्विद्धनम्॥

10. प्रदत्तसूक्तिषु द्वयोः भावार्थं हिन्दीभाषया लिखत -

2 × 2 = 4

- (क) असारोऽयं संसारः।
- (ख) विभूषणं मौनमपण्डितानाम्।
- (ग) मनुष्याणां हिंसावृत्तिस्तु निरवधिः।
- (घ) योगः कर्मसु कौशलम्।

11. प्रदत्तगद्यांशं पठित्वा अधः प्रदत्तप्रश्नानामुत्तराणि संस्कृतभाषया लिखत -

2 × 1 = 2

एतेषां सप्तद्वीपानां प्रत्येकमावेष्टनरूपाः सप्तसमुद्राः। लवणो जम्बुद्वीपस्यावरकः। इक्षुरसः प्लक्षद्वीपस्य, दधिसमुद्रः क्रौञ्चद्वीपस्य, क्षीरसमुद्रः शाकद्वीपस्य, स्वादुजलसमुद्रः पुष्करद्वीपस्यावरकः इति।

प्रश्नौ :-

- (क) शाकद्वीपस्य आवरकः कः ?

- (ख) समुद्राः कति सन्ति ?

12. प्रदत्तश्लोकं पठित्वा अधः प्रदत्तप्रश्नानामुत्तराणि संस्कृतभाषया लिखत -

2 × 1 = 2

न हि कश्चित्क्षणमपि जातु तिष्ठत्यकर्मकृत्।

कार्यते ह्यवशः कर्म सर्वः प्रकृतिजैर्गुणैः।

प्रश्नौ :-

- (क) किं कश्चित् अकर्मकृत् तिष्ठति ?
- (ख) 'गुणैः' इत्यत्र का विभक्तिः किं वचनं च ?

(6)

205/(Set : C)

2 × 1 = 2

13. रेखांकितपदम् आधृत्य प्रश्ननिर्माणं कुरुत -

(क) जगाद भूयो जगदेकनाथः।

(ख) राजवचनमनुगच्छति जनो भयात्।

खण्डः - 'छ'

(लघूत्तरात्मकप्रश्नाः)

14. मञ्जूषागतं पदम् आधृत्य वाक्यं पूरयत -

4 × 1 = 4

(i) उभयतः वृक्षाः सन्ति। (ग्रामं/ग्रामात्)

(ii) नमः। (सर्वान्/सर्वेभ्यः)

(iii) सः विना गृहं न गच्छति। (तम्/तस्य)

(iv) मोहनः गृहं गच्छति। (प्रति/प्रतिम्)

खण्डः - 'ज'

(बहुविकल्पीयप्रश्नाः)

15. प्रदत्तविकल्पेषु शुद्धम् उत्तरं चीयताम् -

12 × 1 = 12

(क) 'जिजीविषेच्छतम्' इत्यस्य सन्धिच्छेदः अस्ति -

(i) जिजीविषेत् + शतम् (ii) जिजीविषा + छतम्

(iii) जिजीविषेत् + छतम् (iv) जिजीविषा + शतम्

(ख) 'एव + अतिगहनम्' इत्यत्र सन्धिपदं भवति -

(i) एवातिगहनम् (ii) एवतिगहनम्

(iii) एतिगहनम् (iv) एवैतिगहनम्

205/(Set : C)

(ग) 'कः + अपि' इत्यस्य सन्धिपदं किम् ?

(i) कोऽपि	(ii) केऽपि
(iii) कापि	(iv) कसपि

(घ) 'अभिरुचिर्व्यसनम्' इत्यस्य विच्छेदः भवति -

(i) अभिरुचिः + व्यसनम्	(ii) अभिरुचेः + व्यसनम्
(iii) अभिरुचिम् + व्यसनम्	(iv) अभिरुचिं + व्यसनम्

(ङ) 'समाप्तविद्यः' इत्यस्य विग्रहवाक्यं भवति -

(i) समाप्तः विद्यः येन सः	(ii) समाप्ता विद्या येन सः
(iii) समाप्तं विद्यां येन सः	(iv) समाप्ता विद्यः येन सः

(च) 'महान्तः पादपाः' इत्यत्र समस्तपदं भवति -

(i) महापादपाः	(ii) माहपादपाः
(iii) महपादपाः	(iv) मोहपादपाः

(छ) 'न प्रतिहता' इत्यस्य समस्तपदं किम् ?

(i) अप्रतिहता	(ii) अप्रतिहताः
(iii) अप्रतिहतः	(iv) अनप्रतिहता

(ज) 'वाक्पटुता' इत्यस्य विग्रहवाक्यं भवति -

(i) वाचि पटुता	(ii) वाचा पटुता
(iii) वाचे पटुता	(iv) वाचं पटुता

(झ) 'सम् + चि + ल्यप्' योगेन रूपं भवति -

(i) सञ्चित्य	(ii) समचित्य
(iii) समचीय	(iv) सञ्चीय

(ञ) 'पश्यन्' इत्यत्र प्रकृतिप्रत्ययौ स्तः -

(i) पश्य् + शतृ	(ii) पश्य् + अन्
(iii) दृश् + शतृ	(iv) दृश् + अन्

(ट) 'दैष्टिक + तल्' इत्यस्य योगेन रूपं भवति -

(i) दैष्टिकतम्	(ii) दैष्टिकतः
(iii) दैष्टिकता	(iv) दैष्टिकम्

(ठ) 'ततः' इत्यस्य प्रकृतिप्रत्ययौ स्तः -

(i) तद् + तसिल्	(ii) तद् + अस्
(iii) तद् + असुन्	(iv) तद् + क्त

CLASS : 12th (Sr. Secondary)

Code No. 205

Series : SS/Annual-2023

रोल नं०

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

SET : D

संस्कृत

SANSKRIT

ACADEMIC/OPEN

(Only for Fresh/Re-appear/Improvement/Additional Candidates)

समय : 3 घंटे]

[पूर्णांक : 80

- कृपया जाँच कर लें कि इस प्रश्न-पत्र में मुद्रित पृष्ठ 8 तथा प्रश्न 15 हैं।
- प्रश्न-पत्र में दाहिने हाथ की ओर दिये गये कोड नम्बर तथा सेट को छात्र उत्तर-पुस्तिका के मुख्य-पृष्ठ पर लिखें।
- कृपया प्रश्न का उत्तर लिखना शुरू करने से पहले, प्रश्न का क्रमांक अवश्य लिखें।
- उत्तर-पुस्तिका के बीच में खाली पन्ना/पन्ने न छोड़ें।
- उत्तर-पुस्तिका के अतिरिक्त कोई अन्य शीट नहीं मिलेगी। अतः आवश्यकतानुसार ही लिखें और लिखा उत्तर न काटें।
- परीक्षार्थी अपना रोल नं० प्रश्न-पत्र पर अवश्य लिखें। रोल नं० के अतिरिक्त प्रश्न-पत्र पर अन्य कुछ भी न लिखें और वैकल्पिक प्रश्नों के उत्तरों पर किसी प्रकार का निशान न लगाएँ।
- कृपया प्रश्नों के उत्तर देने से पूर्व यह सुनिश्चित कर लें कि प्रश्न-पत्र पूर्ण व सही है, परीक्षा के उपरान्त इस सम्बन्ध में कोई भी दावा स्वीकार नहीं किया जायेगा।

सामान्य निर्देश :

- (i) प्रत्येक खण्डम् अधिकृत्य उत्तराणि एकस्मिन् स्थाने क्रमेण लेखनीयानि।
- (ii) प्रश्नसंख्या प्रश्नपत्रानुसारम् अवश्यमेव लेखनीया।
- (iii) श्रेष्ठाङ्गान् प्राप्तये सुवाच्यलेखोऽपेक्ष्यते।

205/(Set : D)

P. T. O.

खण्ड: - 'क'

(अपठित-अवबोधनम्)

1. अधोलिखितं गद्यांशं पठित्वा निम्नांकितप्रश्नानाम् उत्तराणि संस्कृतपूर्णवाक्येन लिखत -

एकदा मणिसुन्दरः नाम कश्चित् युवकः ग्रामप्रमुखस्य कार्यालये उद्योगं प्राप्तवान्। ततः अचिरात् तस्य विवाहः अपि अभवत्। तस्य पत्न्याः नाम 'कमला' इति। पार्श्व-गृहस्थानां धनिकत्वं दृष्ट्वा कमला असूयाम् असन्तोषं च प्राप्नोति स्म। अतः सा - 'वस्त्राणि आभरणानि च आनीय ददातु' इति उक्त्वा सदा पतिं पीडयति स्म। पत्न्याः एतादृशपीडायाः कारणतः मणिसुन्दरः कार्यालये श्रद्धया कार्यं कर्तुं न शक्तवान्।

प्रश्ना :-

5 × 2 = 10

- (क) कार्यालये कः उद्योगं प्राप्तवान् ?
- (ख) मणिसुन्दरस्य पत्न्याः नाम किम् आसीत् ?
- (ग) कमला किं दृष्ट्वा असूयां प्राप्नोति स्म ?
- (घ) मणिसुन्दरः किमर्थं कार्यं कर्तुं न शक्तवान् ?

(ङ) 'कर्तुम्' इत्यत्र कः धातुः कश्च प्रत्ययः ?

खण्ड: - 'ख'

(रचनात्मक-कार्यम्)

2. एकं लघुनिबन्धं संस्कृतभाषया रचयत -

6

- (क) संस्कृतभाषायाः महत्त्वम्।
- (ख) स्वच्छतायाः महत्त्वम्।
- (ग) प्रातः भ्रमणम्।

(3)

205/(Set : D)

खण्ड: - 'ग'

(संस्कृत-साहित्य-परिचयः)

3. महाकवेः भवभूतेः *अथवा* दाराशिकोहस्य संक्षिप्त परिचयं हिन्दीभाषया लिखत। 4

4. शिवराजविजयस्य *अथवा* समुद्रसंगमस्य संक्षिप्त परिचयं हिन्दीभाषया लिखत। 4

खण्ड: - 'घ'

(छन्दोऽलङ्कार-परिचयः)

5. प्रदत्तछन्दस्सु *द्वयोः* संस्कृतभाषया लक्षणम् उदाहरणं च लिखत - $2 \times 4 = 8$

(i) इन्द्रवज्रा

(ii) वसन्ततिलका

(iii) शिखरिणी

(iv) शार्दूलविक्रीडितम्

6. प्रदत्त-अलंकारेषु *द्वयोः* संस्कृतभाषया लक्षणम् उदाहरणं च लिखत - $2 \times 4 = 8$

(i) अनुप्रासः

(ii) यमकम्

(iii) अर्थान्तरन्यासः

(iv) श्लेषः

205/(Set : D)

P. T. O.

खण्ड: - 'ङ'

(अनुप्रयुक्त-व्याकरणम्)

7. (क) सम्प्रदानकारकस्य **अथवा** अधिकरणकारकस्य परिभाषां सोदाहरणं हिन्दीभाषया लिखत। 2
- (ख) वृद्धिसन्धेः **अथवा** अयादिसन्धेः परिभाषां सोदाहरणं हिन्दीभाषया लिखत। 2
- (ग) अव्ययीभावसमासस्य **अथवा** तत्पुरुषसमासस्य परिभाषां सोदाहरणं हिन्दीभाषया लिखत। 2

खण्ड: - 'च'

(पठित-अवबोधनम्)

8. अधोलिखितगद्यांशस्य सप्रसंगं सरलार्थं लिखत - 4
- (क) मानवा नाम सर्वासु सृष्टिधारासु निकृष्टतमा सृष्टिः, जीवसृष्टिप्रवाहेषु मानवा इव परप्रतारकाः स्वार्थसाधनपरा मायाविनः कपटव्यवहारकुशलाः हिंसारताः जीवाः न विद्यन्ते।

अथवा

- (ख) आलोकयतु तावत् कल्याणाभिनिवेशी लक्ष्मीमेव प्रथमम्। न ह्येवंविधमपरिचितमिह जगति किञ्चिदस्ति यथेयमनार्या।

9. प्रदत्तश्लोकस्य सप्रसंगं सरलार्थं लिखत - 4

- (क) बुद्धियुक्तो जहातीह उभे सुकृतदुष्कृते।
तस्माद्योगाय युज्यस्व योगः कर्मसु कौशलम्।

अथवा

- (ख) विपदि धैर्यमथाभ्युदये क्षमा
सदसि वाक्पटुता युधि विक्रमः।
यशसि चाभिरुचिर्व्यसनं श्रुतौ
प्रकृतिसिद्धमिदं हि महात्मनाम्॥

10. प्रदत्तसूक्तिषु द्वयोः भावार्थं हिन्दीभाषया लिखत -

2 × 2 = 4

- (क) अस्माभिः पर्वताः शंकवः कृता।
- (ख) अन्धन्तमः प्रविशन्ति येऽविद्यामुपासते।
- (ग) देहं वा पातयेयं कार्यं वा साधयेयम्।
- (घ) दातव्यं भोक्तव्यं धनविषये संचयः न कर्त्तव्यः।

11. प्रदत्तगद्यांशं पठित्वा अधः प्रदत्तप्रश्नानामुत्तराणि संस्कृतभाषया लिखत -

2 × 1 = 2

कुटिलेनामुना 'किन्तु' ना कियत्कालात् क्लेशितोऽस्मि। यत्र यत्राहं गच्छामि तत्र तत्रैवास्य शत्रुता सम्मुखास्थिता भवति।

प्रश्नौ :-

- (क) कस्य शत्रुता सम्मुखस्थिता भवति ?
- (ख) 'गच्छामि' इति पदे कः धातुः कश्च लकारः ?

12. प्रदत्तश्लोकं पठित्वा अधः प्रदत्तप्रश्नानामुत्तराणि संस्कृतभाषया लिखत -

2 × 1 = 2

ईशावास्यमिदं सर्वं यत्किञ्च जगत्यां जगत्।
तेन त्यक्तेन भुञ्जीथाः मा गृधः कस्यास्विद्धनम्।

प्रश्नौ :-

- (क) भोगः कथं करणीयः ?
- (ख) 'तेन' इति पदे का विभक्तिः किञ्च वचनम् ?

13. रेखांकितपदम् आधृत्य प्रश्ननिर्माणं कुरुत -

2 × 1 = 2

- (क) केयूराणि न भूषयन्ति पुरुषम्।
- (ख) शूरं कण्टकमिव परिहरति।

(6)

205/(Set : D)

खण्ड: - 'छ'

(लघूत्तरात्मकप्रश्नाः)

14. मञ्जूषागतं पदम् आधृत्य वाक्यं पूरयत -

4 × 1 = 4

(i)	विना जीवनं नास्ति।	(जलं/जलस्य)
(ii) सः	सह क्रीडति।	(मम/मया)
(iii)	मोदकं रोचते।	(तम्/तस्मै)
(iv)	उभयतः जलमस्ति।	(ग्रामम्/ग्रामस्य)

खण्ड: - 'ज'

(बहुविकल्पीयप्रश्नाः)

15. प्रदत्तविकल्पेषु शुद्धम् उत्तरं चययताम् -

12 × 1 = 12

(क) 'सुकृतं च दुष्कृतं च' इत्यत्र समस्तपदं भवति -

(i) सुकृतदुष्कृते	(ii) सुकृतदुष्कृतौ
(iii) सुकृतदुष्कृतम्	(iv) सुकृतदुष्कृतेः

(ख) 'कुलव्रतम्' इत्यत्र विग्रहवाक्यम् अस्ति -

(i) कुलस्य व्रतः	(ii) कुलस्य व्रतम्
(iii) कूलस्य व्रतः	(iv) कूलस्य व्रतम्

(ग) 'अहर्निशम्' पदे समासः वर्तते -

(i) द्वन्द्वः	(ii) बहुव्रीहिः
(iii) तत्पुरुषः	(iv) द्विगुः

205/(Set : D)

(घ) 'अनवाप्य' इत्यस्य विग्रहवाक्यम् अस्ति -

(i) न अवाप्य	(ii) न अवाप्तम्
(iii) न अवाप्तः	(iv) नैव अवाप्तः

(ङ) 'महा + ऋषिः' इत्यस्य सन्धिपदम् भवति -

(i) महार्षिः	(ii) महर्षिः
(iii) महषिः	(iv) महाषिः

(च) 'अन्यथेतः' इत्यस्य विच्छेदः अस्ति -

(i) अन्यथ + इतः	(ii) अन्यथा + एतः
(iii) अन्यथा + इतः	(iv) अन्यथ + एतः

(छ) 'पुरुषः + अश्नुते' इत्यस्य सन्धिपदम् भवति -

(i) पुरुषोऽश्नुते	(ii) पुरुषाश्नुते
(iii) पुरुषश्नुते	(iv) पुरुषेऽश्नुते

(ज) 'तदनुवर्तते' इत्यस्य सन्धिच्छेदः भवति -

(i) तत् + अनुवर्तते	(ii) ततः + अनुवर्तते
(iii) तदनु + वर्तते	(iv) तदा + अनुवर्तते

(झ) 'वस् + शतृ' योगेन किं रूपं भवति ?

(i) वसन्	(ii) वसन्त्
(iii) वसन्त	(iv) वस्तन्

(ज) 'प्रेत्य' इत्यस्य प्रकृतिप्रत्ययाः सन्ति -

(i) प्र + एत् + य

(ii) प्र + इण् + ल्यप्

(iii) प्र + इण् + यत्

(iv) प्र + इण् + तव्यत्

(ट) 'गत्वा' इत्यस्य प्रकृतिप्रत्ययौ स्तः -

(i) गम् + क्त्वा

(ii) गच्छ् + क्त्वा

(iii) गम् + क्त

(iv) गच्छ् + क्त

(ठ) 'तत् + तसिल्' इत्यस्य पदं भवति -

(i) ततः

(ii) तत्तसि

(iii) तत्तः

(iv) तत्ताः

